

REGÉLŐ.

Pesten csötörtökön martius 21^{kén} 1839.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csötörtökön. Fél évi díjja helyben képekkel 5 ft. borítéktalanul; postán 6 ft. pengőben. Budapestiek évnegyedenként is válthatnak példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p.p.

ELBESZÉLÉS.

A' b e t e g e k.

(Irta PÓLYA ENDRE.)

Szép nap, szebb mint decemberben kívánható — 's hideg volt, de nem szerfeletti. — Két ifjoncz szótalan és komolyan üldelt a' gyéren fűtött homályos de csinos szobában. — Az asztal melletti magas, piros, jól termett, átható tekintetű; ábrázatján valami bizodalmas, lélekre ható; — előtte három négy nyitott könyv, egy holt koponya csontokkal keverve; körülte műképek. — Ugy látszott, kedves és már ismert tárgyakat nézdel; egész valója művészt vagy gyógyászt árult-el: — csak olykor vete egy szegző pillantatot a' kályha melletti sohajtozó halvány szőke alakra; ki merengve ábrándozott alacsony sugár alkatával egy pamlagon, 's csak teste volt jelen. — Jó darab idő folyt-le, hogy az asztal melletti meg mozdult.

„Huh! be hideg van! — de miért is nem fűtnek, — vagy legalább miért nem rakják-fel a' téli ablakokat?“

„Átkozott meleg! — talán csak nem akartok kipörkölni?“ — mond felugorva a' pamlagról Lajos.

Most a' két alak egymás előtt állt, 's egymásra nézett.

„Ha ha ha! vagy ugy! — most jut eszembe — mond a' gyógyász — hogy te cura alatt vagy — ezzel a' rémitő hideggel forró véredet akarják enyhíteni.“

„És ezzel az átkozott meleggel a' te béka-véredet akarják felforralni!“ — kiált boszúsan elfutva Lajos.

„Hm hm! — mond a' gyógyász — egy kicsint tüzes, de jó ifjú. Csak tudnám baját; — a' fiú így egészen elromlik; már is csak képzeletének él. — Hogy szerelmes, bizonyos; hanem kibe és mióta? Ha tegnap színházban nem valék vele, hinném, hogy a' tanácsosnak leánya. — Hozzá, ugy látszik, vonzódot: — de mikor a' mai fiatalság mindenhez vonzódik! — Vele mulathatott

— és arca közelében derült volt: — de hiszen tegnap igazságokat vagy is gorombaságokat mondott szemébe; ez pedig nem szerelem — hm hm!

És a fiatal gyógyszer ismét csontjaira 's könyveibe nézett.

Néhány percz múlva a ház előtt kocsi-zörej hallaték. — Máskor illyesmi nem zavarta a gyógyaszt; de most mintegy előérzetből rendbe szedé magát.

„M— tanácsnok ur tiszteletét küldi — 's látogatásért kéreti gyógyász urat!” — mond fejhajtva a belépő inas.

„Tüstént.”

És a kocsi repült.

„Mi baja uradnak?”

„Semmi!”

„Hát az asszonyságnak?”

„Semmi!”

„Hát ki beteg?”

„A kisasszony!”

„Hm hm! tehát a kisasszony! — Nem utósó szerencse egy tizenhat éves angyal leány körül gyógyászkodni. — Száz collegám közül aligha válnék egy, ki Elizkénél nem szeretne recipézni. — Tehát beteg!” — Lajos jutott eszébe a gyógyásznak; — nyugtalankodni kezdett; — de már a háznál voltak. —

„Isten hozta!”

„Szolgájok nagyságtoknak!”

„Leányom kegyedet kívánta.”

„Hizelgő megkülönböztetésemnek örülnék méltólag megfelelni.”

„Tessék.”

És a fiatal gyógyszer fenn akadt lélekzettel lépett a beteghez. — Intésére mindenki eltávozott. — A' halvány leányka felhevült arcza 's kisirt szemcsillagait igyekezék eltakarni. — A' mély csendben egymás lélekzetét hallák a fiatalok.

„Kegyed figyelme — mond az ifjú — kettős szerencsével halmoz. — Először, — láthatom kegyedet; — másodszor — hivatásomnak illy kitünő méltánylása következetével — de mind ezek — semmisülnek azon kellemes érzelem mellett, hogy kegyed felépülésében segédül lehetek.”

„Ah én igen betek vagyok!”

„Szabad kérdenem, hol érez fájdalmakat?”

„Fejem fáj.”

„Sétált kegyed dél előtt?”

„Egész nap feküdtem.”

„Ebédet, reggelit evett-e?”

„Semmit sem.”

„Mióta van roszul?”

„Tegnap este óta.”

„Talán meghütötte magát játékszínből haza jöttékor?”

„Anyám bundába köpönyegbe takartatott.”

„Az éjjel keveset aludt?”

„Semmit sem.”

Az orvos leült, 's irt. — „Megenged kegyed, ha most elhagyom; honn egy veszedelmes betegem van. — P. Lajos barátom gyanús lázban sinlődik. — Nagyon kedvem ellen történnék, ha a' jó fiúnak segéd-kezet nem nyújthatnék.”

És a' kis beteg — mint virág napfény után — a' gyógyász felé kezde fordulni. — A' jól irányzott csel tökélyes hatást szült a' szép betegre; mert éledezett, felült, 's erőteljesen kérdé:

„Az Istenért! mi baja Lajosnak?”

„Tegnap színházból betegen jött haza: — azóta magán kívül van. — Hol én fázom, ott ő a' meleget nem állhatja; — 's hol én izzadok, ott fogai kocognak a' hideg miatt. — Igen szokatlannak kellett rajta történni, mi lelkét ennyire zuzza. — Tartok szomorú következéseitől a' betegségnek.”

„S mi lehetne az?”

„Órültség és —

„Ah! ne tovább, kérem — igen — kérem, siessen, segítsen. — Hiszen nálam jelenléte talán nem is olly szükséges: — de mindjárt visszajöjjön, tudósítson állapotja felől, és mondja-meg Lajosnak, hogy én sajnálom — hogy én róla beszéltem — hogy felőle kérdezősködtem!”

Az orvos h azavitetett. —

A' jövendölés érzete sokszor öntudatlanul szállja-meg az embert. — A' gyógyász cselködött, midőn betegnek mondá Lajost, — látni akará, mi hatást szül e' hír a' kis angyalra; — mert hogy Lajos rosz kedvének ő volt oka, gyaníthatta — sőt bizonyosan tudta, — 's mint hiv barát e' szempontból akará elejét venni bajának: de mint bámult — mi érzet lepte-meg, midőn barátját csaknem holt merevenen terülve ágyán találta.

„Mi bajod Lajos?”

„Te vagy? — jó hogy jössz. — Én úgy gondolom, roszul leszek. Hinnem kell, hogy áthültem; mert fázom, kegyetlenül fázom. — Ah barátom! — de ez mind semmi — — majd jobban

leszek! — Átkozott — — még tán nevethetném is! — boszút, boszút! — Igen, neked igazad volt; — igen — egyszer megszállt a' feddés lelke, 's te szokott komolyan ezt mondád: — „bölcs tanács ez, kevésnek higgy; — de bölcsőbb, senkinek se higgy!” — Én ezt nem hittem: — de igazad volt — 's mint hitetlen ostobát — a' kigyó megcsipett, — igen — megcsipett. — Hah! a' kigyó szép volt — szép! millyet még nem láttam. — Láttad-e te őt? — Csi-pése édes andalító: — de féld őt, — igen, féld őt!”

Az orvos sajnálva nézte.

(*Vége következik.*)

ORSZÁG 'S NÉPISMERTETÉS.

U t a z á s i v á z l a t o k.

(*Vége.*)

Paduát elhagyván visszafelé *Palmanuovának*, melly csinos megerősített város, mentem. Ez utamban egy olasz koreszmárosné azt kérdezé tőlem, mi lehet az az *Ungheria* (magyar ország)? laknak-e ott is emberek? *Velenczébül* hozzák-e oda is a' halakat? — *Palmanuováru*l *Trieszt* felé indultam. Hozzá szokva immár a' bimbódzó természet kellemeihez, fölötteképp' meglepettem, rögtön kopár sziklabérczeket látni körülem 's kőtelkeket, hol semmi fa, melly hús árnyával enyhítne, semmi virág, melly a' fáradt zarándokra részvétellel mosolygna. Itt tanyáznak a' pusztaság vad képei, itt liheg a' forró emésztés emészthetlen létele. Vad vala még minden előttem, midőn *Optschinánál* a' hegyre feljöttem, 's im! a' mély völgyben *Triesztnek* bájos helyzetét egy részről a' már viderobb bércek keritik mintegy biztatva, hogy légben lógó szikláiktul ne rettegjen; másrula' határtalan tenger habjai mossa, mellyekben a' hajóknak százai mozognak.

Triesztnek mássát nem olly hamar találni gyönyörű szép kőterülete miatt. Nevezetes épületek: *Borsa*; *teatro grande* hat emeletű páholysorokkal; amfiteatro *Maurone*, mellyben 3000 személy foglalhat helyet. Nem utósó az újonan épült templom, *S. Antonio nuovo*, mellyben a' megfeszített 's kisdud *Maria* képei a' mai festészet remek művei közé számlálhatók. Ámbár itt a' hajóakademia 16 tanítót számlál, *Triesztet* még sem nevezhetni a' Múzsák tökélyes lakhelyének. A' nevelés rendszere, kivált olasz házakban, a' legfonákabb. *Boschetti*n, *S. Andreán*, melly a' triesztieknek *prateruk*, és *Campagnákon* kívül, semmi sétahelyre nem

akadhatni. Sokszor andalgék sz. Andreán, a' tenger partján. Ha nyugodt a' természet a' nap leáldozásakor, valóban szívememelő e' tünemény, és magasztas érzelmeket gerjeszt a' szemlélőben. — A' trieszti levegő részint gyakran történő rögtönös változása, részint a' sok sós elem miatt, kártékony befolyású az egészségre. E' tekintetben sokat használnak az ott ős- 's télkor uralkodó szelek. Legviharosb a' „Bora“ nevű szél, melyről valóban mondhatni, hogy dül és fül. — 1838. dec. 13-rul 14-ikre hajló éjfélkor elindultam Triesztből „corriera“ nevezetű kocsival. Négyen valánk benne; órányi távolságban a' dühösködő szél felfordítá kocsinkat; egyik oldalablak földre terült, az általelleni pedig a' csillogokat nézte; 's ezen kelle kimásznunk. Midőn kiugram, tüstént elragadt a' szél 20 lépésre a' kocsitul, 's vissza akarván menni, földre terített; kétszer keltem-fel, 's annyiszor letaszított. Megragadtam ekkor egyikét az országutakon állni szokott oldalkövek közül, 's térdemmel kezemmel hozzá szorítván magamat, 10 perczig valék illy helyzetben. Ekkor a' lovakkal Triesztbe visszatérő kocsishoz kapaszkodtam; 's haza gyalogoltam. Reggel más kocsiba fogtunk, 's 6 embert vittünk magunkkal, kik a' kocsit tartották, hogy a' még mindig dühöngő vihar uj galyibát ne okozzon. Utazó társaim közül Israel fija honn ágyában maradt; a' véresen megsebesült némbér neki indult a' szélnek, megpillantván a' 6 védő legényt; negyedik társunkra, a' katonára egy kis kunyhóban akadtunk, hol egész éjjel nyomorgott.

Néhány szót még Görczről; hova oct. elején Triesztből kirándultam. A' város csinos 's igen egészséges léggel bir. Felementem sz. Ferencz szerzeteseinek kolostorukba, mely hegyen fekszik. Itt meglepő volt a' kilátás; alattam messze terjedt az erdőség. Bemenvén a' templomba, megálltam egy egyszerű sirkő előtt, 's elolvassván a' rövid fölírást, komoly gondolatokba merültem. Lelkem elébe tódult az emberi élet szomorú játéka, a' nap alatti lételnek mulandósága; a' végzés tántoríthatlan rendelete, mely a' trónokon ülőket is szilárd kezével ragadja-meg, édes hazájokbul messze üzi, 's idegen földön a' sir éjébe ejti. Illy eszméleteket gerjeszte bennem az említett sirkő. Ez tizedik Károly, volt francia királynak sirköve.

ÉLETTÖRTÉNET.

Asszonyi remek írók csarnoka.

(Sz— K—tul.)

Az előidőből. *Sapho.*

Scarron, első francia író a' humoristica nemében, midőn egybekeléséskor a' törvényszemély kérdezné: „mit möringolna szép d' Aubigné jegyesé-

nek? — felelé: „a’ halhatlanságot!“ — Valóban örök időnkig emlegeti az utókor a’ költők és írók neveit, midőn mellettük királyok ’s uralkodók nevei sírköveikkel együtt enyészetbe dűnnek. Már 610 esztendővel kr. szűl. előtt élt a’ híres és bájos költőné Sapho, ’s maiglan fennmaradt emlékezete: de még a’ versnek egy neme is tőle veszi nevezetét. — Született a’ feljebb nevezett esztendőben Lesbosz szigetén, Mytilene nevű városban, ’s leginkább halhatlanná tévé magát a’ lyricai költészet által. Költeményeiben főleg kitűnik azon szerelmi hév, melyet annyira érzett: azért a’ régibb kor költőivel összehasonlítva, költeményei sokkal nagyobb gyengédséggel, és írói bájjal bírnak, mint amazokéi; verseinek szép gördüllete és csinosossága miatt tizedik Múzsának nevezteték. Ovid leírása szerint Sapho alacson termetű, nem annyira szép, mint kellemes, barna hajú, ’s nagyon élénk tüzes szemű volt.

Több darabjából, melyeket e’ lelkes költőné írt, csak kettő szabadult-meg az enyészettől, és e’ kettőnek költői értéke csak annál inkább fájlatatja velünk a’ többinek vesztését. — Az első egy a’ szerelem-isten-asszonyhoz intézett hymnus; a’ másik egy a’ hévszerelmek kinjait mesterileg rajzoló óda. Szerette ő a’ társalkodást, mulattató társaságot; és ebből férfiakat, bár idegeneket is, nem zárt-ki; mi a’ szerelemföltő lesbói asszonyoknak alkalmul szolgált, őt asszonyi erkölcsénél fogva rossz hirbe hozni, ámbár ellenkezőt bizonyít Charaxus testvére iránt mutatott szigorú és kérlelhetlen viselete, midőn ez ollyas szerelmi szövetségbe lépett bizonyos, akkoron igen elhíresztelt, Rhodope csapodárral. Ellenkezőt bizonyít a’ Mytilenieknél iránta mutatott tisztelete, kik halála után mellképét még pénzeikre is vereték; ’s így itt is csak pusztá rágalom volt az, mi e’ tiszteletre méltó költőné nagy hírét szennyesíteni erőködék. Annál kevésbbé vádoltathatik Phaon iránti szerelme miatt; mert ez vágyainak csak egyedüli tárgya volt. ’S minthogy olly érzékeny vala a’ szép iránt, nem menthető-e ezen vonzalma egy olly férfiú iránt, kiről a’ mythus regéli, hogy magától Venustól, egy alabastrom edénykével ajándékoztattott-meg, mellyben foglalt nagy becsű kenőcsével midőn magát megkené, rögtön az akkori élők között legszebbé változott. De a’ szerencsétlen nem tudott viszon szerelmet gerjeszteni abban, kit olly hévvel szeretett; hijában írta Venushoz a’ fennemlített művészi hymnust, mellyben olly hathatósan esedezék az isten asszony-segedelmeért a’ viszon-érzés támasztására; hijában ostromlá szép költeményeivel szerelme tárgyát. Ez iránta részvétlen maradt. Illy kevés méltánylás megtöré epedő szívét, ’s kinjai vég kioltását a’ tenger hajjai között keresvén, a’ leucadi elősziklákrul nedves sirba rohant.

2.

Az utó-korbul. *Sevigné Maria* asszonyság, született *Rabutin marquis*nő.

E’ nagy tekintetű asszonyságnak levelei egyedüliek maguk nemében, és a’ régibb Balzac ’s Voiture leveleit, melyeket a’ tudományos világ akkorban nagy figyelemre méltatott, sokban felülhaladják. Abbé Desfontaines azokrul vallá: hogy olly valami eredeti sajátjok van, mellyhez még addig a’ franczia literatúrában hasonló nem jelent-meg. Ezekben fellelhetők ama finom és szép vonások, melyeket csak egy élénk és tiszta képzelő tehetség teremthet, melly mindent bájos fénybe burkolni képes; annyi természetes szép, melly

csak a' valóval párosul. — Milly mesterséges azokban az egyszerűség, és még is milly szerencsés mesterkéltlenség; milly könnyűsége a' tollnak; milly egybevágó és szép árnyéklátú szövése az eszmék fonalainak! szinte kényszerítve van az olvasó az íróné érzeteiben részesülni; szomorkodni, hol szomorkodik; örülni, hol örül; dicsérni, hol dicsér; korholni, hol ő korhol; nevetségesnek találni azt, mit ő olly finom csipősséggel gúnyol; szóval ő a' sziv gyengédségét az ész igazságával méltóképp' párosítá irataiban, 's róla lehetne azt voltaképp' mondani, mit ő egy korabeli íróról mondott: „Il n' y eut jamais de tête si bien organisée!“

Ha felvesszük, hogy ez asszonyság korán sem gyanítván leveleinek közzé tételét, 's kinyomatását, csak első érzélemmel bocsájtá tollából gondolatait, vélhetnők, hogy a' stylusnak simasági hiánya azoknak árthatna: de éppen e' könnyűség, e' kis írói hanyagság az, melly úgy tetszik, melly olly igen elragad. — Különös, hogy midőn Sevigné asszonyság nem maga írta, hanem előmondva mással iratá leveleit, azok vesztve minden élénkséget és írói bájta, nagyon középszerűkké és érdektelenekké váltak. — Társalkodása szintén olly élénkséggel bírt, mint levelei; vig szeszélyű indulatja ollykor messze is ragadá; de természetes finom tapintata soha őt az illendőség korlátain túl nem bocsájtá; azonban legalább egy alkalmas szó, melly jelenlétében ejtetett-ki, nem esett parlagra; mert ő azt rögtön felfogni, és mulattatóképp' használni el nem mulasztá. — Sevigné asszonyság nem volt ugyan tökéletes szépség, de olly vonzó arczvonásokkal, és azon számtalan kisebb nemű bájokkal bírt, mellyek első pillanatra megkedveltetik nyájas birtokosnéjokat. Szemei ragyogók, homloka magas, szája keskenyen elvonuló, haja szőke 's tömött bőre finom 's hófehér; szava tiszta 's csengő, füle érzékeny; ítélete átható volt, senki sem tudá nagyobb biztossággal megítélni becsét a' napi renden volt vau-devillenek, mint ő.

Élete egyszerűen folyt-le, és több keserőséget, mint örömekeket nyujta neki. — Tizennyolczadik évében Sevigné Henrik marquishez nőül adván, evvel csak hét esztendeig éldeheté a' házasság örömeit; mert szerencsétlen férje bizonyos Chevalier d' Albrettül párviadalban megölettetvén, őt özvegyen egy fiú (Charles Sevigné) és egy leány (Françoise Marguerite Sevigné) gyermekkel hagyá hátra. Ez utóbbit Grignan marquishez egy előkelő udvari kegyenczhez adá férjhez, azzal kecsegtetvén magát, hogy így az udvar 's egyzersmind leánya közellétében tölthetné napjait; de reménységében csalódott: mert egy királyi rendelet által veje a' provencei tartományokban kormányzóul neveztetvén-ki, szeretett magzatjátul elszakasztatott; 's éppen ez elszakasztásnak köszönheti a' litteratura remek leveleit, mellyek telvék átható gondolatokkal, 's áthatvák az anyai szeretettül. — Ez anyai szeretetnek végre áldozatja is lett; mert leánya betegségét megtudván, oda hagyá a' fővárost, 's leánya beteg ágyához sieté, hol maga feláldozásával éjjel 's nappal ápolgatá forrón szeretett gyermekét, és a' nagy erőtetés következtében makacs hideglelés lépé-meg, melly erőt véve elgyengült testén 1696. eszt. télhó 14-kén élete 70-dik évében őt az élők sorából kiragadá.

(Vége következik.)

KÜLÖNFÉLE.

Jövedelmes haszonkémlel. Bizonyos angol kereskedő Paraguay-val meg akarván korábbi kereskedési összeköttetését ujítani, 1818-ban Buenos Ayresből egy hajót indított oda. A' hajó kapitánjának alteherre levén szüksége, 200 dolláron sőt vásárolt, melly Paraguay-ban mindig kapós szokott lenni. Helyre érkezvén, sójáért 4.000 dollart kapott a' kapitán. E' 4.000 dollaron ismét olly tárgyakat vásárolt, mellyekért sok veszély 's nehézség után Buenos Ayresbe érkezvén, 260.000 dollart kapott. És e' szörnyű pénz csupán két száz dollár értékű sónak gyümölcse volt.

EMLÉKMONDÁS.

J o g. É s z.

Hol zászlót ütött magasra	A' szabadság szép virágit
A' jog istene,	Ész növeszti csak;
Ott mosolyg csak tiszta fényben	Az reájok érdemetlen
A' lét kelleme.	A' ki lelki vak.

TÓTH LŐRINCZ után (Emlény) —

Egyetemi változások. Semmi sem esik e' világon ok és egybefüggés nélkül: a' mi történik ma, annak magvai század előtt, és talán senkitől nem sejtve hintettek-el; 's a' mi történni fog század után, az a' mostani tettekből, gondolatokból, vagy talán csak sejdítésekből ver magának gyökeret.

KÖLCSEY F. után K. H. K. J.

Aphorismák. Az alatt, míg ellenfelének kárát keresi a' boszúálló, gyakorta saját veszedelmét leli: míg ő amannak egyik szemére czéloz, addig saját mindkettejét kitolja.

SZÁVICS.

Keleti aphorisma. A' halál kehely, mellyet minden kiürít; a' szemfödél köntös, mellyet senki le nem vetkez; lóhoz hasonlít a' koporsó, mellyet mindenki használ, 's ajtóhoz a' sir, melly mindennek fölnyilik.

Arabból R—I.

S z ó r e j t v é n y.

Télen nyáron vízben járok,	Két végsőm csak akkor 's úgy szép,
Magamba négy betűt zárok.	Ha fiatal, kevély és ép.
Három elsőm' üldözöm, ha	Visszáról mondvá e' kettő
Közepét veszed kurtitva.	Ha telt, jó 's gyönyörködtető.

Visszán végsőm' ha kurtitod

Benn' egy nemzet nevét látod.

SZÜCS KÁROLY.

Előbbi rejtvény: SZÜROK, MUROK, BUROK.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacson alul, a' Duna partján 114. sz. a.

Nyomatja Trattner-Károlyi, uri utsza 612.